

CSOKONALAPOK

SZÉPIRODALOM ÉS TÁRSASÉLET KÖZLÖNYE.

TULAJDONOS SZERKESZTŐ
ORBÁN PETŐ.

Előfizetési díj: Debrecenben félévre július 3-ától december végeig 5 frt; három hónapra július 3-ától szeptember végeig 2 frt 30 kr; egy hónapra, augusztus végeig 1 ft ezüstben. **Vidéken** félévre 5 ft 45 kr; évnegyedre 2 ft 52 kr; egy hónapra 1 frt 12 kr. Előfizethetni helyben egyedül Csáthy Lajos úr könyvkereskedésében, a hol mindennemű hirdetések is elfogadtnak, miktől egy kétszer hasábozott sorért 4 p. kr fizetetik. **Vidéken** minden cs. k. postahivatalnál, a hol az előfizetés elfogadtatik s az előfizetési díjt tartalmazó levél, ha ráíratik kívül, hogy hirlap-előfizetési díjt tartalmaz, ingyen küldetik a szerkesztőséghez. Előfizetést gyűjtőknek minden 10 példány után egy ingyen példány adatik. Egyes szám ára 6 ezüst kr. — Megjelenik e lap hetenként kétszer: **szerdán** és **szombaton** délelőtt. Szerkesztőségi szállás nagy-csapóutca 10-dik szám, hátulsó épületben.

Bolond Istók.

Első ének.

(Folytatás.)

45.

Igy szóla és háromból kitörölt
Egyet, — no, ez nem sok, mindet akarta,
De a fiú hatalmasan pörölt
És a lapot keményen fogta marka:
„Enyéim ök, ha mondom! meg ne öld —“
A dulakodás jó sokáig tart,
Nem egyhamar lön, míg a fiatal
Részére dőlt el a párviadal.

46.

„Legyen“ mond a halál „mért küzdjem én?“
A kénytelenségből erényt csinálván,
„A győzelem előbb utóbb enyém;
Szolgám az inség, anynyiféle járvány,
Kórság, nehéz bú, gond, vak esemény,
S mi oly szépen terjed a föld határán
A bűn; továbbá a hadvész, cholera,
Doktor, adó, rossz vers, etc.“

47.

Ezt mondva eltűnt egyik egyfelé,
A másik másfelé, mint egy olyan pár
Hitves, ki a válópert megnyeré —
Ideje is volt, mert az ablakon már
Hajnal pirosuló fénye tört elé,
A rózsahajnalé, mit anynyi kontár
Mázol le, úgy is, íróasztalán,
Hogy szégyenében oly piros talán.

48.

A „rózsaujjú hajnal“ mint Homér,
A költők apja szokta mondani,
Mig egyszerűen olaj és babér
Koszorút viseltek a dal fiai,
S nem éltek- haltak úgy minden gyómer —
Csakhogy virítson — mint a mostani
Költőnc had, a mely (egy-kettőt kivéve)
Minden badarságot feltűz fejére.

49.

Piros galandot, zsályát, tulipánt,
Szászorszépét (de mely egyszer' szép)
Üveg kalárist, rézgombot, csalánt,
Mit egy bolond, vagy csóka, öszszeszéd,
Idegen tollakat, szemétre hányt
Sok színű rongyot és több ily i z é t:
Melyek fölé még egy csörgő sapka jő
Hirdetni fenjen, hogy „poéta ő.“

50.

Ezenben a csösz ő kigyelme, fogta
Fölebredt és fölebb tápáskodott,
Száját, a meddig nyult, szélyelnyitotta,
Leásitozván egy hang-nyolcadot;*)
Majd ökleit szeme gödrébe dobta
S midőn kivette, látván a napot —
(Mely épen akkor kezdte fél fejével
A sík lapályon nézdelődni szélyel)

51.

Mint egy kis gyermek a nagy asztalon,
Ki lábujjhegyre áll, hogy azt elérje —
Torony-irányt von, át az ugaron,
Az ő szerény hajlékának feléje;
Sem a légillat az éroldalon,
Sem a pacsirták fönnkelő zenéje
Nem bájolák őt, — csak az a pohár
Gugyi, mely (a mint képzelte) rája vár.

52.

De, mintha teljes földi életében,
— Le nem számítva bakancsos korát —
Sohasem forgatá vala kezében
Oh gugyi! a te szalmás csutorád, —
Ugy elfeledte azt rémületében,
Midőn elérte önnön pitvarát,
Hol egy régóta nem hallott z e n e
Ily szóra fakasztá: „mi a f...?“

*) Octava.

53.

Azzal belépett és odatapasztá
Szemét, hová a fül vezette azt,
Megállt, könyökét botjára nyugasztá
S bámulta hol az ordító kamazt,
Hol ennek anyját. Ajka nem szakasztá
— Szitok képében sem — ki a panaszt:
De, két marokra fogván a botot,
Útés végett neki húzalkodott.

54.

Három nagy gondolat villant keresztül
Fején egyszerre, vagy egymás után:
Első: agyon zuhantni gyermekestül
Leányát; — másik, hogy két águ fán
Szellőzni még se jó — mert hátha megbűl
Az ember úgy köntös nélkül, csupán; —
Harmadszor azt is elgondolta bölcsen,
Hogy a pokolban fűtnék ám erősen.

55.

E két utóbbi gondolat legyőzte
Az elsőt, — így történt hogy a botot
Alábocsátván (mint igazi csöze
Indulatának) rátámaszkodott,
Agyába mit, mit nem, sokáig főze:
Végére szörnyű mód' felkacagott, —
Hogy majd kiorditá a nyelve csapját
A gyermek, míg tulrihatá nagyapját.

56.

Ki most kacagva ment az ágy felé
Hol jó hitestársát alunni vélte:
„Anyjok! hej anyjok!” (s fuldokolt belé
Mig e néhány szöcskát végig beszélte)
„Anyjok! na nézd e rosz lyányt mi lelé.....
Hogy a nyilába tudsz alunni délbe?
Nem lát'd — de hisz' hogy látnád — a napot?
Hanem füled van egy pár: hallhatod...

(Folyt. köv.)

A pénz.

(Nedélyes értekezély.)

Borus kedélylyel ült a pokol kormos csarnokában a régi mythologia alvilágának teljes című ura Pluto. A birodalom a föld nagyszámu embertömegeinek tökéjéből igen kevés évi kamatot kapa. Az öreg csolnakos Charon csak gyéren hozta Cocytus sötét vizén át az új vendégeket, míg Jupiter hivatalos statistikai sürgönye az elysei boldog mezők véghetlen sok lakójáról ada tudósítást.

Haszontalan tartott Pluto a bűnök teljes hatalmu megbizottaival tanácsot, mint lehetne a birodalmat közelgő hanyatlásától megóvni!

Egy véletlen esemény — a pénznek az emberek közötti tapssal fogadott megjelenése — megszülé a hatást, hogy a már végbomlásához siető állodalom a tömegesen látogató jövevényeknek úgy örvendett, mint ma Californiának aranykirakatu területe.

Azóta e népvándorlás a régihez hű, s mi becsületre mutat, következetes.

E fényes eredményt, mint mondám, egyetlen missionarius, a pénz szerzé, s biztosítá.

Lássuk tehát: mi a pénz?

A pénz oly ércdarab, melynek anyja, mint emberé, a föld, így ember és pénz testvérek. De némely embernek a pénzzeli testvérisége Abel és Kain; másé Castor és Pollux testvérvizonyaira emlékeztet bennünket. Egy párisi vegytanár írja: az emberi vértömegből egy garas nagyságnyi ércpénz verhető. Nem volna-e tanácsos, ha már a lélek a testtől elvál, ez utóbbit vegytani vizsga alá vetni, valljon arany-, vagy vassalaklerekattal bír-e?

A pénz, ha saját ünnepélyére egy „Reunio” rendezne, ez az új világ Noé bárkáját mutatná fel, melyben tiszta és tisztátalan állatok eredeti példányokban egyiránt lennének láthatók. A pénz oly vonzást gyakorol az emberre, mint Appelles szőlőfürte a madarakra, egyszersmind mint a szerelem, vagy Caesar: jó, lát, s győz. Az ő pénzék a muzeumokban hibás osztályzatban láthatók, azokat a régi világ megtakarított fegyvereihez kell sorolni. Múltán nagy Sándor kardja hollétét a régiségbuvároknak eddig fölfedezni nem sikerült, míg ebbeli fáradalmuk célt ér, a nemzetek kérdéseinek gordiusi csomóit ideiglenesen pénz vágja szét. Fülöpnek, nagy Sándor atyjának, kijelenté a jóslat: arany lándzsákkal harcoljon, s győzend. A pénz oly hatalmas kaliberű löveg, melynek lövonalába esik a világ minden szárazföldi és tengeri pontja.

A természet, s közelet két alapelve: szerelem, gyűlölet; nemzés, semmisítés; vonzás, viadal; van pénz, s nincs pénz. Ha egy rendőr a világ pénzét börtönbe apportirozná, látnók az emberek ezreit gyászba öltözve kegyelemért siránkozva, a börtön rostélyai előtt. Ha az égen tündöklő hold: melynek telt képében oly hibátlanul gömbölyű tallér alaka van, tiszta arany lenne, a nemzetek azonnal részvénytársulatot alakítanának, hogy a holdat diadal közt e földre lehozzák. Alaposan adná a társulat okul, hogy itt az arany szükségesebb mint ottfen, e földön a gaz, vagy gáz elegendő. Egyébkint az ember régóta jobban szereti a sötétséget, mint a napfény tiszta világát.

A pénz nem beszél, de pompás pantomimeja van, melynek előadására miniszter és kapus, pap s katona egyiránt siet. A fősvénynél a pénzdarabra irtóztatós vashorgony köttetik, mely erszénye fenekén veti magát meg, rendkívüli esetben nehéz csigákon vonathatik fel, midőn a tulajdonos szíve kegyetlenül fáj, mintha Falaris bikájában égne. A tékozló kezében a pénznek szárnya nő, mint a bábból lett pillének, kireppen, s vissza nem tér, mint az ő szövetségi dögött lelt holló. A csapszékbe siető katona pénze hasonló Berlioz menyegzői zeneművéhez, melynek címe: a vesztő helyre menetel. A zenész, költő, s színész zzebében a pénz ama rosz katona, ki első alkalommal megszökik.

Amor újabb időben játékaik között arany nyilakkal lövi a keblek baloldalait. Hymen, aranyszerű, de balvégzetes házasságokat alkot, mert midőn az egyik félt kérdezik: „Szeret-e?” stb.? nem felel szabatosan: „Igen a pénzt.” Mi csuda, ha az emberi szív a mézes hetek s a hozott pénz elfogyta után panaszkodik s jajgat?! mért nem válik kedvese pénzzé, hogy hűn szerethesse, s csak ásó kapa válaszsza el tőle?

Mi bizonyos osztályú uraknak elzárt pénzerszénje? koporsó, melyben a szegények élete, az együgyűek képzelt üdve fekszik. A becsületes pénz olyan mint a fecske, mely repdesve hasznót hajt, tisztítván a léget; a becsutelt pénz mint vakandok, mely a föld hideg kérései között haszon nélkül dermed.

Irtózatot állapít ha az embernek pénze nincs; egyfelől párbajra hívja a sors, hajánál fogva rángatja a csalódás, s e fölött orránál fogva még tovább huzza vonja a remény. A kereskedő ha pénze nincs, olyan mint csontváz, melynek galvanismus kölcsönöz életet. És sok embernek pénze, mint delinquens arcán a kendő, mely miatt az arcvonásokat tisztán nem láthatni. A szegény embert pénzbeli perbe idézni annyit tesz, mint a kopasz üstökét cibálással fenyegetni.

Magyarhonban az ezüstpénz mammuth, melynek faja kifogyott; a rézpénz lábához ön vagyont kötve, hogy oly lassan járjon, mint kit akasztani visznek. A mi erénynek a szerénység, szépségnek fátyol, épen az a pénznek az erszény. Régebben a léleknek képe a beszéd volt, ma a pénz. A pénz az emberélet játékszinének karnagya, a le- és felvonások, az erény és bűnjelenetek titokteljes accordjait ő igazgatja. Ha a világ sértő nyilai célba vettek, öltö magadra ezüst paizst, ha a nyomor, a kedvetlenség tömkelegébe tévedtél, a aranyból sodorj magadnak ariadnei fonalat. Az adósságba sülyednek egy lotteriai nagy nyeremény, vagy gazdag örökség egy második kereszttség, mely előbbi élte utált rovatait tisztára mossa. A pénz vándor-madár, menyinyi zseb, anynyi hazája. Létezett nép, melynek ismert pénzén az ördög mellképe állt e körirattal: „Uram, ördög, könyörülj rajtam.” Az ember irigyli sorsát a chinai fehér elefántnak, mely arany szobában lakik, ezüst edényből iszik, s ministerei vannak, mert azt hiszi a nép, hogy a megholt király lelke fehér elefántba költözik. Sokan imádkoznak, hogy a Jákóbbal küzdő angyal tapintsa meg tárcájuk beljét, s tegye azt hasonlóvá az isteni jószág kutforrásához, mely kiapadhatlan. Különös de igaz, a pénznek és tudománynak egymáshoz nagy rokonszenve van, Minerva hajdan aranyeső alatt született, ma az akademiáknak legtitkosb kérdéseket aranyok fejtenek meg.

A világjáték roppant tarokkjában első honneur az arany, 21-es az ezüst, a szerencse pagát ultimo. Vannak elsőrangú statusszakácsok, kik könnyelműen megölik a tyúkot, mely alól egykor a szűk idők nyomorai közt arany tojást szedhettek. A pénz ha diplomatikai ügynököket vá-

lasztana, azok ily renddel következnének: angol, amerikai, héber, rác, örmény. Halálos ágyánál ezen utósók viasztanának.

Beszélik, hogy Nemesis Fortuna aszszonyhoz jegyzéket küldött: szedné be a világ piacán forgó pénzt, mert valamint a madarat tolláról, úgy az embert, mint embert, pénz nélkül lehet alaposan megismerni. Azonban Fortuna felelé: ezt ő nem teheti, mert a per e földön több mint az ember, arany s ezüst nélkül Nemesis örök törvényszünetet rendezne, mert a pénz legtöbb ítélet hozásához szükségesb mint eredeti oklevél s bizonyítványok.

Ha a perui bányák lábellentétesen állának a selmeciekhez, a külön pontokról összezejt aknászok, midőn a föld utósó kéréget áttörték, ily párbeszédet tartának:

Servus pajtás!

Bravissimo!

Mit keressz?

Aranyat.

Hát te?

Aranyat.

Szükséges ez nálatok?

Mint árboc a hajón.

S nálatok?

Mint compass a tengeren.

Hát ne fecsegjünk — tovább!

Azok, kik gondolataik első és utósó reménykapcsát az aranyhoz kötik, ha ez haszonvehetlen parányokba leendő felosztás által a nyerszomjas emberekre nézve meghalna, egyebet alig vésethetnének sirja fölébe, mint a mi sok hamvadó nagy ur fölött áll: „született (ekkor), meghalt (ekkor).”

Mi pedig, minthogy barátságunk ömlengő érzetétől teljes életünkben oly hidegen elfordult, az írás eme szavait jegyeznők márványára: „Szálla alá poklokra.”

Halász Adolf.

Szenvedélyek áldozatai.

(Folytatás.)

VI.

Szenvedély.

Ott hagyók el a bajtársakat, hol az ifju Hevesi egy fontos titkot vala Urházi előtt fölfedendő.

Ismét nincs pénzem, — nyilatkozik amaz; s e volt a nagy fontosságu titok — pedig művem kinyomtatásáért is fizetnem kell, s e mellett atyám szigora is a régi kérek-vágásban dökög: és így ismét baráti segélyedhez kell folyamodnom; majd aztán a példányok árából könnyen kifizetem én mind régiebb, mind leendő tartozásomat... pedig a kamatért kopogtató pontos Zsugorit is minden pereben szorongva várom!

„Nagy ég! hát fél-év alatt ötszáz forintból még

anyid sem maradt: hogy e néhány ív kinyomtatásáért megtudnál fizetni, vagy a kamat másik felét letenni! Hiszen így Dárius kincse kellene neked, hogy évenként becsülettel kijöhess... ugyan mondd, hova költél ily rövid időn anynyi pénzt! — feddődzék Urházi —

„Látod azt a nyomógépet, s rézlap-halmazt ott, a papír csomókat amott, itt e karctűk táborát, ecseteket, festékeket, fénymázakat... s kérdezheted, hova tevém a pénzt!?”

„Mind balgaság, — válaszolá Urházi csekélylőleg — mire mind ezen műszerek, ezek után akarsz-e elélni? nem tudod-e, hogy gyérszámú művészeink közül is a nagyobb rész, alig van fölül emelkedve a középszerűsége; a mellett, hogy odajuthatásukért anynyit izzadtak nyomorogtak... s hogy mily becsületlenek a választottak is? Ugyan kérlek, ne tedd csakugyan méltóvá magad az apai szigorra s hagyj fel e balgaságokkal; a nélkül is előbb utóbb megfogsz ezek hasztalanságáról győződni.

Lásd, ha valami hozzád folyamodó védenc lépne szobádba: nem volna képes elhinni, hogy itt ügyvéd lakik; hanem bocsánatot kérve tévedéseért, azon hiedelemben vonulna vissza: hogy műáros boltba, vagy nyomdába lépett, ... ha-csak, vakesetből ez óriás Verbőcipárra tévedvén szemei, más gondolat nem ütné fejét.“

„Ha ha ha! bajtárs, nem is ok nélkül foglalják ám e nagy foliántok szobámban a helyet: nyomott műveim tárházául, használok e nagy tiszteletű könyveket.“ — Válaszolá heveskedéyesen. —

„De ugyan, mondd csak már egyszer valahára: mi ösztönöz e balgaságokra“

„Nektek balgaság, nekem élvezet! — Kérdezd a kártyást, ki tegnap 100 ezret nyert: mi készíti s ösztönzi őt, éjet s napot egygyéolvasztva, kártyaasztal pislogó mécsénél heteket sovárogni keresztül... Mi — a vadászt, kinek asztala otthon száz illatozó tál, s tokaji nectárral pezsgő kejhék terhe alatt görbed, hogy egy hitvány nyúl vagy rókára, feszült figyelemmel s fáradhatlan türelemben várva, napokat huzzon ki, egy, kőd s zuzmaráztól füstölgő cserjésbeni száraz fatörzsön foglalva kényelmetlen nyughelyet, ruganyos pamlag — s hatytyupelyhekhez szoktatott tagjaival?... Mondom, kérdezd azon jó urakat: mi ösztönzi őket erre? Meglásd, feleletül csak szánómosolyukat nyerended!

Szenvedély azon hatalmas vonzerő, bajtárs: mely mind-ezt miveli... érted-e: a szenvedély!

Kiben szenvedély nem honol: nem ismer az valódi élvezet... az nem tudja, mit tesz élni!

Ha ott hagyám az olvasó termet, hol honi körülményinket a lapokból áttekintém, s a divatvilág- s eszméken átfuték, s ha élvezém néhány tanulságos cikk tanait; — vagy, ha Gábiela édeni körében a földöni üdvözölhetés képein órákig édelgék; — avvagy ha a szinpad virányin, illatival lelketemelő virágokra találék, miket ihletett költői lángész teremte oda, mondom, ha mindezen boldogító

élveket átélvezém: haza térek, s édes szenvedélylyel veszem elő rajzszeremet, s papírra teszem a remeklő szerephöst, a hősnőt, ennek kecséit Gábielám vénusalakjától kölcsönzöm... igen, igen, — folytatá hévvel, kezébe vévén ismét Gabriela arcképét — e homlokot adom neki, e csillagszemeket, e kecséket; melyeket rövid időn, de csak bajtársi segélyed mellett — jegyzé meg hízolgva — száz meg száz példányban megannyi szemek csodálandnak tanönyvemben.“

„Jobb bizony — mond Urházi, bajtársának megolygyöző okai által sem engedvén magát csekélylő szerepéből kiforgattatni — ha helyzetedhez illő irányt adsz szenvedélyednek, s te leendesz ur szenvedélyed fölött, nem pedig az, felettéd. Mert hiszen az istenért — folytatá némű békétlenkedéssel — mint ügyvéd, csak nem rézlapjaidd s karctűidből akarsz elélni? Hagyd azt másokra bajtárs, s igyekezz inkább szükséges ismeretségeket s védenceket szerezni; addig pedig, míg enkezedre ügyvédkedhetnél: keress főnököt!“

„Hadd el bajtárs — vág indulatosan közbe a feddett — csak azt ne említsd... Apám bérese az ebéden kül este s reggel is jóllakik, s e felett becsületes fizetést s ruházatot kap: és nekem ne legyen szabad, a főnöki lélekkínzó munkákért még az egy istenadta ebédet sem megérdemlenem... s ingyen dolgozzam?... inkább...“

„Hahaha! komorkedélyem mellett sem tartóztathatom magam a nevetéstől!... ugyan, kérlek: hát e hasztalan műszerekkel nem ingyen rontod lelked s tested? Valóban bajtárs, balgaság a mit mivelsz!“

„Te azt nem érted, édes Urházim — beszéle Hevesi némüleg elkomolyulva. — Oh de mért is kényszerítettém én mostani pályámra?... nem termettem én ügyvédnek a nélkül sem! — Ennek robogó és zajos pályaköre, s ki a művész csendéltét ohajtja: az csak ügyetlen botorkáló azon, s viszont, édes Urházim! — jegyzé meg, mosolygva veregetvén leckéző bajtársa vállát.

„De ugyan élélhetsz-e mint művész?“ — faggatá tovább, fogyhatlan türelemmel bajtársát Urházi.

„Hiuság volna ilyesmiről csak álmodnom is kedves bajtársam... de reménylem, hogy ha a művészeti irodalom rögös útjára föllépek, s honfitársimhoz, szerzett ismeretségim után, anyanyelven intézendem a festészet semmi rendszert nem tűrhető tanait: fáradságom, mind szellemi-, mind anyagilag jutalmazva leend.“

„Bajtárs! honunkban a művészeti irodalmat részvétlenség fagya miatt megsanyarított s dermedt mag szemnek képelem. Hiában igyekszel azt, egy magad, törékeny cserepedben, gyértüzű kályhádnál melengetve kikeletni: ha a közös részvét élesztő napvilága komorsótét felhők megé vonul attól.

Utójára is siker nélkül égeted el tüzifádat, s majd midőn endidergő tagjaidat akarnád s kellene melengetni: fogyand el fád s jutandasz véginségre... Igen; mert nem leend, ki a sikertelen munkátl résztvevőleg tekintené,

nem — ki megértene, s fagyni hagyják kialudt tűzhelye mellett; a nélkül, hogy könyörületből csak egyetlen nyomoru szalmaszálat vagy galyat is lökne arra a melletted elmenő dus, asztaga vagy erdeje halmazából.“

„Leverő ugyan a kép, mit elibem állítál — viszonzá komolyan Hevesi, a szenvedély fellobbanó pirjával arcán — de ellenállhatlan szenvedélyemből önkényt folyó vágyam: kedvemszerinti módon használhatni honomnak, nem enged szenvedélyem kedves tárgyaival felhagyni; verjen bár vagy áldjon a sorskeze!“

„Szánlak, jó bajtárs: mert látom, hogy csakugyan menthetlen rabja levél kárhozatos szenvedélyednek“ — volt Urházi szánómosolylyal ejtett nyilatkozata.

„Na de minek komorképekkel zavarni kedélyünk hangulatát akkor: midőn legkevésb okunk sincs rá!? — kiált fel Hevesi viduló arccal, más irányt igyekezvén adni beszélgetésöknek. — Lásd, lásd! ilyen a világ — folytatá kedélyesen — más szemében keresi a szálkát: holt...“

Te is bajtárskám, menthetlen szenvedélyraboskodásom felett töprenkedel; holott alig vagyok képes a feletti csodálkozásomból kigázolni: hogy legulább is már egy hosszú óra óta, oly fáradhatlan szenvedélylyel, miként folytathatod, eddig soha nem tapasztalt, komoly oktatói s dorgáló szerepedet?... Nekem kellene inkább panaszkodnom: hogy tudott egyszerre így elsötétülni a folytonosan vidkedélyű Urházi?

De beszéljünk hát már egyszer helyzetünkhöz illőleg, holmi peres dolgokról is — folytatá növekedő vigkedélylyel — ... Apropos! hát mint ment véghez a Szegéndiék elleni executio, s minő honorariumot kapott tisztelt megyei esküdt ur?“

Hevesi ezen kérdésére, alig tetsző rezzentség villant át Urházi tagjain, s arcán bizonyos neme tűnt föl a derűnek, mit multakrai keserédes viszemlék idéze elő.

VII.

Kitérés.

„Semmit sem, azaz mindent kaptam, bajtárs!“ — felele hévvel Urházi bajtársa kérdésére. — S mind a kérdett multrai viszzemlék, mind arról kezdődő meggyőződése, hogy bajtársi dorgálásai, nem hibázták el hatásukat, önkényt más irányu beszélgetést kezdő lelki bajtársára: előbbi vigkedélyét vissza látszottak bűvölni.

„Hogyhogy? — kérdé érdek és tudvágygyal Hevesi — ... nem értelek ... valóban, bajtárs, kíváncsivá tesszesz!“

„Emlékezel-e még azon szöke angyalra: ki a szalárdi álarcos bálban, egy szemtelenül tolakodó álarcos ellen oltalmunkért folyamodott?“

„Kitől emlékül egyegy jácintszálat kapánk, s ki történetből a mellékteremben, hol csak hárman valánk, leejtvén álarcát: csinos hölgyképet láttata velünk; de aztán hirtelen úgy eltűnt, hogy kilétét maig sem tudjuk... Régi

gyermekségek; de mire ezt most felhozni?“ — kérdé sürgető tudvágygyal Hevesi.

„Meghallod — válaszolá Urházi, a biztos tudomás mosolyával. —

Szegéndi ur nem vala honn, midőn udvarára beszél-lánk. Teljhatalmu megbízott ügyvéde fogadott bennünket. Elkezdők a foglalást.

Végre a kisaszszonyok szobája s butoraira került a sor. Beléptünk két csinosan öltözött hölgy ült a pam-lagon, arcaikat kendőjükbe rejtve... beléptünket aligha vevék észre: mert nyugton maradának ülhelyökön, s csak zokogásuk árult el életjelt.

Hideg ünnepélylyel kezdetett meg itt is az össze-írás s szekrények lepecsétlése; most a ruhatárra került a sor. —

Épen a pecsétet olvastam: midőn egyik lány a szol-gabiró elibe rohan. „Irgalom, uraim! — kiáltá a zokogás szakgatott hangján — hagyják legalább csekély ruhatá-runkat menten!“

Kérőleg tekinték a szolgabíróra, ez a foglaltatóra, ki ügyvéddel személyesen jelen volt.

Néma csend.

A pecsétet már a ruhatár nyitjára keném; midőn a másik lány is, kisírt szemeiről levéve könnyelt kendőjét, hozzám siet, s karomat megragadva: kiált fensíró hangon. ... „Nem, nem, önök nem lehetnek uraim oly szívtelen-ségre képesek, ezt nem tehetik... nem szabad tenniük!“

E hang édes viszemléket kelte keblemben: mert ös-meretesnek tetszett az előttem, s a kisírt arc kellemei is ösmeretesen kezdének föltűnni emlékezetem s szemeim előtt... Igen, bajtársam, mert azon lány, amaz aranyfür-tü bái ismeretlenő — Szegéndi Janka volt!“

„Lehetlen!“ — mond Hevesi meglepetve.

„Ő volt, bajtárs; ama kedves angyal, kitől jácint- emléket nyerünk!“

A pecsétlést abbanhagytam.

„S ő rád ismert-e?“ — kérdé érdekel Hevesi.

„Alig hiszem: mert ilyesmit tekintetéből ki nem ol-vashaték. Azonban várd végre!“

Átalánoskedélylevertséglátszott nyomaskodni mind-nyájunkra — folytatá Urházi — egyedül a mogorva fog-laltató arca tükrözött, a mellett, hogy a jelenet untatni látszaték, nem leplezhető ördögi kárörömöt.

— Kérem tovább folytatni a foglalást — mond vég-re mogorván.

Ekkor mindnyájan, még saját ügyvéde is kérni kez-dők: legalább a kikért ruhatárt megkimélni.

Ő lelketlen szoborként hallgatott, s csak zsákmányt leső hiuz szemei villogtak ördögi tüzzel.

Összekulcsolt kezekkel térdepelt a két kedves lány a szívtelen foglaltató elibe, s térdeit csókolva kérték: hagyna legalább egy rendbeli ruhát számukra, melylyel a rajtuk levőt felválthassák.

— Tudják-e önök uraim, törvényszabta kötelessé-

güket? — szólamlek ismét meg száraz s indulatment hangon — kérem, dologhoz látni! —

S részvétlenül fordult el a két könnyörgő lánytól... két könnyörgő angyaltól, bajtárs, kiknek maga isten kegyelmet adanda: ha elesett angyalai közé tévedtek volna!

Hiába volt minden kérelmünk, s a durva foglaltató e szivtelenségeért neheztelve: folytatók tovább szomoru kötelességünket... a ruhatárt lepecsétlém.*)

„Kutyaszív! — kiált fel boszusan Hevesi — hát mai mivel századunkban is akadnak ily gaz lelketlen nememberek?”

„Halld csak tovább! Alig zárám le a ruhatárt: midőn nagybátyám kocsisa, por s izzadság lepetten, egész véletlenül köztünk terem. Kereső szemei csakhamar rám találtak... Egy sürgetve felbontandó levelet ada kezembe.

Engedelmökkel, uraim — kérem a jelenlevőket — s felbontva azt: következő sorokat olvasám:

„Öcsém! Itt küldök egy utalványt Halmai grófnőtől, mely saját pénztárnokához van intézve... értéke ötezer ezüst forint. Enynyire rug a történhetett költséggel Szegendi ur tartozása... elégítsd ki vele hitelezőjét, Kopári urat. Ő, mint a grófnő lekötöztette, semmi esetre sem fog ellentmondani... Te légy a szomorodottaknak vigasztvivő angyaluk... az egészről bővebben hazajöttökdor. — Bátyád.”

Leirhatlan öröm villanyozá át egész valómat, kezeim remegtek az öröm miatt, s szóhoz alig valék képes kezdeni.

Minden szem kíváncsiságtól égve, bámult reám. A tudvágy miatt szinte kikapatva látám környezőimet az iménti kellemetlen foglalkodás köréből.

Lelkesülve szólottam, s mindnyájan ismét csak bámultak. De én egyébre nem emlékszem többé, egyedül csak arra: hogy Janka keblemen nyugodott, menyinszin szemei harmatgyöngyeivel áztatva azt, karjai pedig kecses terhökkel vállaimon nyugvának. És Matild, ez angyal testvére, mellettünk álla, gyöngéden szorítva balomat jobbkezeivel: míg bátyám levelére százszorozva nyomá forró csókjait.

Ismétlem, bajtárs, csak ezeket látám egyedül, s csak Janka örömszokogását hallám; s midőn e kényszerű csilapult, vevém észre: hogy a többiek mind eltávoztak. Nekem másnap reggelig ott kellett maradnom: mert a hazaérkezett öreg ur világért sem bocsátott volna el az nap házatól.

Rövideden, bajtárs — dacára annak, hogy már nagybátyám menyaszszonyt tűzött ki számomra: Jankámat még az nap megkérém, s atyja áldásával meg is nyerém.”

„Regényes, valóban regényes... tehát lakomázunk! — kiáltá résztvevő örömmel Hevesi. — Hohó, fiu, de hát az öreg bácsi mit mond mindezekre?”

„Várj, várj, hiszen ép itt jön a java!”

Hevesi arcán a legélénkebb tudvágy tűnt elő.

„Midőn tettemet bátyám előtt remegő gyónóként bevallám, s bocsánatát kérném: csak képzeled mint elállott szemem, szám magamnak is, midőn a szigorú nagybátyai ellentmondó dorgálás helyett, nagybátyám szívélyesen megölelt s áldását adá reánk!”

„Ezt nem értem, bajtárs!”

„Én sem értém s csak bámultam mindaddig, míg látzó meglepetésem kedélyesen mosolygó nagybátyám nem nyilvánítá: hogy éppen Jankám azon ismeretlen s részemre ő általa is kitűzött menyaszszony!... kiveli összekötetéssel pedig mind ő, mind Halmai grófnő anynyit boszantottak: mert mindig csak a kis álarcos volt emlékemben, s e miatt vonakodtam mindeddig nagybátyám s a grófnő kívánságát teljesíteni.”

„Dicső! de megállj csak te rossz ember! s te még ezen szerelmedről anynyi idő alatt sem nyilatkoztál bajtársad előtt?” — dorgálá Hevesi.

„Mért ábrándoztam volna hasztalan, a soha látni sem remélt kedves birhatásáról? Csak fájdalommat növelte volna az... inkább magamba zárám titkomat: hamarabb remélvén feledését.”

„Hiába a mentegetődzés, ezért keményen és pedig azzal foglak lakoltatni: hogy menyaszszonyodat én vezetendém oltárhoz, isten engem úgy segítjen!... Na s hát: mit bámulsz?... igen, ismétlem, én vezetendém oltárhoz, — mint vőfény!”

„Amen!” — s a két bajtárs kedélyes kacajra fakadt.

„Valóban gyönyörű executiód volt, bajtárskám — kezdé ismét Hevesi — megvallom, magam is szeretnék olyanban részesülni: kivált ha Gábiela keze jelettené ki foglalandó vagyonul számomra... Mi azonban, remélem, a nélkül is rövid időn megtörténik. Mert ha már egyszer a szív birtokunkban van, önkényt jön a kéz is utána, nemde, bajtárskám?”

Urházi ajkain ismét szájalomvegyesmosoly tűnt elő.

„Azonban — folytatá Hevesi — egy nagy hibája van executionalis regényednek: mert a grófné megmentő utalványa csak deus ex machina-kint szövődik abba!”

„Ennek indokolása s felvilágosítására, bajtárs, egy valódi regényes eseményt kell elmondanom, még a lipcei ütközetből.”

„Halljuk! halljuk!”

* * *

„Szálkai báró, Halmai grófnő nagybátyja, a lipcei csatában huszárőrnagy volt!”

Egy kemény tusa alkalmával, néhányad magával övétől elvágtatva, veszélyesen bekerített egy csapat ellenlovas által. Társai elhullottak mellőle, s ő tovább harcolt, mint bösz oroszlán farkascorda ellen, s úgy látzott: inkább halni ohajt, mint rabul esni.

Azonban egy huszárőrmester, néhány legénnyel,

*) Különös, nyüzőféle executio!

B e t ű s z e d ő.

mint nyíl vágja keresztül magát az ellenszabályak erdején egész az őrnagyig.

— Fusson, őrnagy ur — kiált a lankadni kezdőhöz — mert itt különben kikerülhetlen a halál. —

A kis, de mindenfelé halálos villámot szóró fedezet alatt ismét keresztülvágá magát az őrnagy a szabadterre, s futott.

Utósó ember fentálltaig gátla a néhány huszár őrnagyuk üzetését, s ez utósó elvérző az érckaru őrmester volt, kit egy szíven talált golyó ejtett el.

Föltalált övéivel tüzzel fordult viszsza az őrnagy a vész helyére, megmenteni vagy boszulni vitéz őrmesterét.

De már csendes és hallgatag volt az iménti vészhely... hű őrmestere, legényeivel egyetemben vérében hevert; mindenik öt-hat ellenlovag holt tetemei közé roskadva.

Köny gördült az őrnagy szeméből, s mondhatlanul fájlalá: hogy a vitéz őrmestert sem ő, sem a csapatból senki nem ismeré.

Parancsolá végre annak pogyászait s tarsolyát megvizsgálni: hogy ha valami ismertetőjelle találta.

Egy levél volt tarsolyában feltörve, mely Szegéni László huszárőrmesternek címezett, Széplakról bátyja Szegéni Mihálytól.

Röviden, bajtárs, Szálkai báró e történet után csakhamar veszélyes sebet kap, végrendeletet tesz, s ebben 10 ezer ezüst forintot hágy az érte elvérzett őrmester legközelebbi firokoninak. Atalános örökösének testvére egyetlen gyermekét, Halmi grófnőt nevezé ki, s e vala az illetőknek az összeget kifizetendő.

Sok sikertelen nyomozás után csak néhány év előtt jött tudomásra a grófné: hogy Szegéni Albert a Janka s Matild atyja, ki csak akkor tájban került vidékünkre, a huszárőrmesternek még egyedül életben levő firokona.

De ő kissé hanyagon gazdálkodó, a mellett kényelmes ember lévén, a grófnő nem látá tanácsosnak kezébe adni az öt illető örökséget: hanem azt két kedves leánya boldogítására kívánta fordítani.

Most azonban kikerülhetlen volt a segély... a többi tudod. Azonban szinte feledém említeni, hogy a megmaradt ötezer ezüst forint az öröklés idejétől, folyó kamatokkal, két fele osztatva, a két leánynak tüstént férjhezmenetőkki kiadandó... a másik rész kamat pedig az öreg ur elhanyagolt gazdasága helyreállítására fordittatik... s a mi az egészben legszebb, mindenik őszi szeg ketöltetve!"

„Szép, bajtárs, igen szép, szinte egy kerek regényt lehetne belőle faragni — jegyzé meg tréfásan Hevesi. — Hanem, én nem tudom mért? akaratlanul is ismét eszembe ötlük az a pimasz hitelező... hogy is hívták azt? Kopár vagy ki ördög?"

„Igen, Kopári!"

„Egykor Gábielánál találtam egy pöffeszkedő torz-

pofát, ki alig tartá érdemesnek csekélységemre figyelni, ha jól emlékszem, azt is Kopárinak hívták."

„Ő az, ő az, az én drágalátos foglaltatom!"

„Mint rokonukat mutatá be nekem akkor Gabriela!"

„Rokonuk biz a — válaszolá Urházi, ismét azon számomolylyal, mely ajkait legföltünőbbben akkor árnyazá, mikor Gabriela jött szóba köztük, vagy mikor bajtársának az iránti ömlengéseit hallá — rokonuk Ádám és Éváról!.. Inkább, bajtárs — mint egy pásztori jelenetkéből, melynek véletlen levék a napokban tanuja, hinnem kell — szívurnöd mindennapos hódolója s vetélytársad.

Szegény ember, mig te itt műszereid közé temetkeze, szobádban töltöd napjaidat: más édeleg szerelmesed bájkörében, s meglehet, hogy az alatt az ábrándos s itthon érzelő szerelmes kikacagtatik."

„Mit szóltál, ember? — kérdé megdöbbenve Hevesi — gyanu s féltékenység mérges kigyóját akarod-e keblembé csempészni, s azzal csendeltem s boldogságom földulatni?... Nem, nem... az nem lehet: hogy Gábielám hűtlen legyen!"

Szállj viszsza emlékezetembe százszorozott varázscseccseiddel te üdvözítő perc emléke, melyben Gábielám angyalajka, égő szüzszerelme tüzcsokjával szentesíté ajkimat: s üzd agyamból a kárhözatos gyanut, melynek valósulata szívem éltét ölné meg!

Ugy-e, édes Urházim — kérdé bajtársát viharzó indulati remegő hangján — csak tréfáltál, s csak azért mondad a fentebbieket: hogy e hasztalan műszerek mellől kicsalhass, vagy hogy szerelmem kísérőlköre tedd... De mégsem... most eszmélek már — folytatá reszkető mosolylyal — értelek gonosz ember, ugy-e csak meg akarál egy kissé ijeszteni s lakoltatni: hogy szép hugod szerelmét nem viszonzozhatom... oh, bajtárs, hidd el, hogy az egész csupa csak régi gyermeki játék; s hogy nem fekszik az többé oly mélyen az ő szíven... rég feledé már ő azt... vagy legalább..."

„Mit beszélsz? — vág szavába Urházi meglepetve — nem értelek... szólj!..."

(Folyt köv.)

Csárdában.

Beteg az én szívem tája,
Elfogyott már a lud mája,
Ilyen kevés oly nagy pénzér!
Ez biz isten anynyit nem ér.

Most legalább inni kéne,
De ros a bor kedves néne!
Ha csak egy meszelyt meginuám,
Szemem kiugranék, ugy ám!

Nem régen — jól emlékezem,
Megbódult tőle a fejem,
Torkomnak orvost hívtam,
Három napig bort nem ittam!!

Ha csapláros nem kémlelne,
Legalább kend megölelne;
De míg férje honn ül kincsem!
Nem jön ide az ördög sem.

Bús Andor.

Debreceni napló.

Nyakleves. Városunk egyik szép erkélyes épületének piacra nyíló ablakaiban, az emeleten, nem tudom, miféle szennyves lények kucorognak. Ha én nekik volnék: haszonbérbe adnám ezen szép szobákat, s a város más részén bérletnek szobát — persze olcsóbban! — s a föleslegből megruházkodnám. — A napokban, midőn ezen ablakok alatt mennék: loccs!! alázúdul a kövezetre egy dézsa-lé, mely csupán azért nem öntött egy kis aszszonyt nyakom, mivel éppen akkor ott egy szolgáló leány ment, s így ennek jutott a nyakleves.

A mi kedves dalárunk Havi nem sokára elhagy bennünket. A vidéki színészet meghonosításában és emelésében alig van egyegy honfitársunknak több érdeme mint fáradhatlan Havinknak; ő jelenleg is mint az aradi és győri színházak igazgatója, a színművészet érdekében kénytelen körünkől Pestre utazni. Színpadunkon-ez alkalommal még csak egypárszor fog föllépni, u. m. szombaton — aug. 31-én — a „Szépjuhás”-ban mint jutalomjátékában, és utoljára vasárnap — sept. 1-ső napján. Használjuk tehát az alkalmat kedves dalainak és játékának élvezetes hallgatására s illetőleg megnézésére. Reméljük is, hogy azon közönség, mely őt rövid ittléte alatt oly szívesen hallgatá, nem fogja az igaz érdemtől pártolását megvonni. Vederemo!

Tegnap — aug. 27-kén — a színházban Szigligeti „Egy szekrény rejtelve” című színműve adatott a kellemetlen idő miatt gyér közönség előtt. ©

Vidéki élet.

Pápa, aug. közepén. Voltak-e már a tisztelt olvasók valaha Pápán, s ha nem, szeretnének ugy-e ennek kövezetlen s kövezett, vagyis jobban mondva, kövezetlen kövezett utcáin velem egyet sétálni? Ám ha kedvök van, én nem bánom, itt karom, csakhogy aztán meg ne bánják önök, ha tyukszemes lábuk kissé békétlenkedni fog a kövezeti tortura ellen, én nem tehetek róla, mert a városcsinosító testületnek tagja nem vagyok; legalább is csak valami ügyes tyukszemirtóhoz vezethetem önöket ezen szemtelen szemes vendég kiirtását eszközzendő ellenszerért. Node mielőtt ez történnék, kezdjük meg sétánkat, mitse gondoljanak azzal, ha tán piacunkon és utcáinkon ittott bizonyos szemétdombokra bukkanunk, hisz vagy mi kikerüljük azokat, vagy azok kikerülnek

minket, ha t. i. elévített helyökről emberek helyett valami hatalmas forgószél per hókusz pókus elvarázsolja ő nagyságukat utunkból. Ha netán séta közben elestelnénk, sohse aggódjanak önök, utcáink sarkain vannak nekünk lámpáink, melyeknek ugyan azon sajátságos tulajdonuk van, hogy csak holdvilágos estéken pislognak; ha valahogy ezek kialudtával sötétben maradnának, majd felvilágosítom én önöket — ha másról nem, legalább a világosság hiányának okáról. De szóljunk komolyan. Valóban szörnyű különös az, hogy városunk, mely egyébként szépen halad előre, oly hátra van csinosodás tekintetében. Mi ennek az oka? nem tudjuk, majd az utókor meg fogja mondani. Különös újdonságul irhatom önnnek Szerkesztő, hogy bizonyos német Thalia papjai betekintének Pápára, mint Arany*), Istókja Debrecenbe, de egészen ellenkező szerencse- és kedvességgel mint ez. Egy héten kétszer játszanának az istenadták, s még sincs publikumok, a többi napokon desperatus szomorú arccal járnak kelnek feldicsőített kövezetünkön, s arcaikon ilyenforma bánomigék olvashatók: „Minek is jöttünk Pápára, hisz nem lakik itt zsebünk üdvösségének pápája.” Jaj hiában! meszsze van még ide Roma, itt Magyarország van!

Rendes levelező.

N. Váradról írják, mikép az ottani színészlársulat rettenetes jó mulattatja az élvosvár közönséget, jelesen a „Peleskei Notárius”-ban anynyi gulyáshust, fakalánt és gyomorerősítőt összehordtak a színészek, melyeket sem a szerző — ki ilyesmit művébe nem is igtatott — sem a közönség, csak az extemporizáló művészek gyomra emészthetett meg. Jó étvágyat hozzá, egyebet ugy sem érdemlenek! — Az uralkodó születés-napján a város illumináltatott. Auch gut!

*) Ön a mellett, hogy igen élcés, nagyon találékony, a sötétben is megtalálja az aranyat.

Szerk.

HIRDETÉSEK.

Németnyelvet tanulni kívánó ifjak s hölgyek részére néhány üres órák levén: a föltételek iránti értekezésre piac-utcai 6-ik számú ház emeletében bárkit szívesen elfogadok.

Örvényi Vilmos.

T. Dravecky Zsigmond urnak németutcán 1772. sz. a. emeletes háza, mely több mint 12 tágas szobát, ezek közt vendéglőnek is használhatókat mind lent, mind az emeletben, — ezekenkívül raktárnak alkalmas helyeket, kamarákat és istállókat foglal magában, — f. évi nov. 1-jétől számítandó 6 évre haszonbérbe adandó. Értekezhetni iránta helyben

Oláh Károly
hites ügyvéddel.

Nyomatik Debrecen város könyvnyomdájában.